

**ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ
імені А.В. НЕЖДАНОВОЇ**

ГО ЦЯНЬПІН

УДК 782.1+782/784.21/784.25/784.95

**ВОКАЛЬНА ДЕКЛАМАЦІЯ ЯК МУЗИЧНО-
СЕМАНТИЧНИЙ ФЕНОМЕН В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ
ОПЕРНІЙ ТВОРЧОСТІ ХІХ – ХХ СТОЛІТЬ**

Спеціальність 17.00.03 – музичне мистецтво

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

ОДЕСА – 2019

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі історії музики та музичної етнографії Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової Міністерства культури України

Науковий керівник: доктор мистецтвознавства, професор
САМОЙЛЕНКО Олександра Іванівна
Одеська національна музична академія
імені А.В. Нежданової, проректор з
наукової роботи

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
ШАПОВАЛОВА Людмила Володимирівна,
Харківський національний університет
мистецтв ім. І.П. Котляревського,
завідувач кафедри інтерпретології та
аналізу музики

кандидат мистецтвознавства, викладач-методист
ПОЛЯКОВСЬКА Світлана Петрівна,
Вінницьке училище культури і мистецтв
ім. М. Д. Леонтовича, теоретичний відділ

Захист відбудеться «20» листопада 2019 р. о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.857.01 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) мистецтвознавства в Одеській національній музичній академії імені А.В. Нежданової, за адресою: 65023, м. Одеса, вул. Новосельського, 63, Мала зала.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової, за адресою: 65023, м. Одеса, вул. Новосельського, 63.

Автореферат розіслано «18» жовтня 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат мистецтвознавства, доцент

А. Д. Черноіваненко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження визначається тим, що феномен вокальної декламації займає важливе місце в різних жанрових галузях музичної творчості, набуваючи особливого значення в оперній поезиці. Саме з декламаційними засобами пов'язане історичне сумісне становлення музичних та поетичних логоформ опери, вироблення спільних засобів їх художнього впливу. Однак вокальна декламація, зокрема в оперному втіленні й призначенні, ще не стала предметом окремого дослідження, хоча її роль у формуванні семіосфери опери – семантики оперного співу – є визначальною та потребує розробки спеціальних методичних ракурсів оперознавчого аналізу.

Виявлення семантичних можливостей вокально-декламаційних оперних форм спонукає до поглибленого порівняльного вивчення інтерпретативних можливостей речитації, речитативу, аріозного співу, інших видів вокальної стилістики, дозволяючи розширювати музикознавчу презентацію феномена оперного мовлення. До чинників **актуальності** додається завжди затребуваний розгляд взаємодії оперної вокальної декламації з певним літературним матеріалом, створення єдиної оперної музично-словесної поетології. Крім того, декламаційна сфера стає суміжною в процесі формування камерних різновидів оперного жанру, що передбачає нові принципи вокально-тембрової інтерпретації, нові артикуляційні та агогіко-динамічні прийоми артикуляції, тобто нові засоби виконавського осмислення, тому вона заслуговує вивчення як своєрідний *мовно-стилістичний модератор* оперного співу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження здійснене відповідно до плану науково-дослідної роботи Одеської національної музичної академії ім. А.В. Нежданової на 2017–2021 роки, зокрема до теми № 10 – «Теорія жанру в музикознавстві та її методичні інтенції в сучасному науковому знанні».

Мета дисертації: визначення своєрідності жанрової природи оперної вокальної декламації та її музично-поетичних властивостей.

Завдання роботи є наступними:

- розробити підхід до вивчення вокальної декламації як художньо-естетичного феномена та типу оперного інтонування;
- охарактеризувати музично-словесну поезику оперного твору як синергійного феномена, у зв'язку з нею – риторичні особливості оперного слова;
- виявити взаємодію вербальних та музичних чинників оперного інтонування, виокремити музично-інтонаційні параметри оперної декламації;
- визначити історичні джерела та напрями розвитку оперної декламації, її стильові різновиди у романтичну добу;
- розкрити тенденції розвитку музично-декламаційних засад романтичної опери: від Дж. Верді до С. Барбера;

- визначити естетичні і композиційні передумови декламаційно-мелодійної та декламаційно-речитативної стилістичних сфер опери С. Барбера «Ванесса»;
- розкрити значення вокальної декламації як семантичного посередника між камерно-вокальною та оперною жанровими формами.

Об'єкт роботи – вокально-декламаційні форми в європейській оперній творчості XIX – XX століть

Предмет роботи – композиційні і стильові чинники оперної вокальної декламації як семантичного феномена.

Хронологічні межі дослідження визначаються історичним розвитком європейського оперного мистецтва від середини XIX до XX століття як періодом досягнення оперною декламацією стилістичного завершення та сталих композиційних форм, відтак семантичної завершеності.

Матеріалом дослідження послужили твори тих композиторів, для яких вокально-декламаційні форми були суттєвим чинником формування музичної оперної семіосфери (серед них К. Монтеверді, Г. Перселл, Х.-В. Глюк, Дж. Верді, Ш. Гуно, О. Даргомижський, М. Мусоргський, П. Чайковський, І. Стравінський, С. Барбер, В. Губаренко).

Методологічна основа роботи зумовлена її предметною основою, передбачає поєднання історіографічного та жанрово-стильового підходів з доданням текстологічного методу та деяких положень поетології як інтегративної гуманітарної дисципліни.

Теоретична база дисертації формується відповідно до обраної методології. Її складовими є:

- праці, присвячені оперній творчості, що дозволяють виявляти головні складові оперної композиції та її інтонаційного тезаурусу (Г. Ангерт, Б. Асаф'єв, С. Богоявленський, І. Белза, Г. Галь, А. Гозенпуд, М. Друскін, О. Захарова, Н. Зейфас, О. Кандинський, Ю. Келдиш, А. Кенігсберг, В. Конен, Л. Корабельнікова, О. Корчова, М. Косяченко, Г. Кречмар, К. Кузнецов, О. Левашева, Р. Лейтес, Т. Ліванова, Г. Маркезі, І. Нест'єв, М. Нюрнберг, Г. Орлов, С. Рицарев, Г. Орджонікідзе, В. Протопопов, О. Серов, О. Скорбященська, І. Солертинський, О. Соловцов, Л. Соловцова, Г. Тігранов, Н. Туманіна, С. Тишко, В. Ферман, Е. Фрид, Г. Хубов, М. Черкашина-Губаренко, Р. Шавердян, Р. Ширінян, Б. Ярустовський);

- роботи, що присвячені питанням взаємодії слова та музики в оперному жанрі (В. Богданов-Березовський, В. Васіна-Гроссман, Джан Бібо, М. Друскін, А. Доліво, Д. Кіреєв, О. Оголевець, І. Сусідко, О. Реформатський, О. Руч'євська, І. Степанова, С. Brown E. Downes);

- праці, що дозволяють розвивати семантичний та семіологічний підхід, поглиблювати образно-сміслові характеристики оперного матеріалу (С. Аверінцев, Л. Акопян, М. Арановський, М. Бахтін, Л. Виготський, Г. Гадамер, Н. Герасимова-Персидська, Ф. Гіренок, Д. Золтаї, Р. Інгарден, М. Каган, Ю. Кон, І. Котляревський, Д. Ліхачов, С. Мальцев, В. Медушевський, Ю. Лотман, Є. Назайкінський, В. Петренко, П. Рікер,

О. Сокол, А. Сохор, Е. Тарасті, А. Усманова, Б. Успенський, В. Франкл, В. Холопова, В. Цуккерман, В. Шестаков, Г. Шингаров);

– дослідження, що звернені до постаті С. Барбера та його оперної творчості (Н. Гаврилова, І. Мартинов, Г. Шнеєрсон, J. Harrison, В. Neuman, R. Parmenter).

Наукова новизна дослідження полягає в наступному:

Вперше:

- виявляється історичне походження та шляхи розвитку вокальної декламації в опері; оперна вокальна декламація виокремлюється як особливий музично-словесний феномен;
- виявляються синергійні якості музично-словесної поетики оперного твору;
- визначаються композиційно-стилістичні різновиди оперної декламації;
- з'ясовується призначення декламації як семантичного посередника між камерно-вокальною та оперною жанровими сферами;
- розкривається історичне значення, евристичні жанрові риси опери С. Барбера «Ванесса».

Одержали подальший розвиток:

- уявлення про риторичні властивості оперного слова;
- характеристики міжжанрової взаємодії малої (камерної) та великої оперних форм;
- предметно-методичні засади оперної поетології.

Уточнене:

- поняття оперного інтонування;
- роль декламаційного інтонування в оперній творчості романтичної доби;
- типологічний підхід до явища оперної вокальної декламації.

Практичне значення роботи. Матеріали дисертації можуть бути використані в навчальних курсах та процесі творчої підготовки у ЗВО мистецтва й культури. Вони також можуть залучатися до індивідуальної роботи в класах оперного та камерного вокалу у закладах вищої музичної освіти Китаю, сприяти освоєнню оперних творів європейських композиторів китайськими музикантами.

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри історії музики та музичної етнографії ОНМА імені А.В. Нежданової. Матеріали дослідження апробовані у виступах автора на наступних конференціях (всього 10): Всеукраїнська молодіжна науково-творча конференція «Дні науки», Одеса, 22–24 квітня 2014 р.; Всеукраїнська молодіжна науково-творча конференція «Музичне мистецтво та наука на початку третього тисячоліття», Одеса, 4–6 грудня 2014 р.; Всеукраїнська молодіжна науково-творча конференція «Дні науки», Одеса, 27–29 квітня 2015 р.; Всеукраїнська молодіжна науково-творча конференція «Музичне мистецтво та наука на початку третього тисячоліття», Одеса, 1–3 грудня 2015 р.; Всеукраїнська молодіжна науково-творча конференція «Дні науки», Одеса, 20–22 квітня 2016 р.; Всеукраїнська молодіжна науково-творча

конференція «Музичне мистецтво та наука на початку третього тисячоліття», Одеса, 9–10 грудня 2016 р.; Всеукраїнська молодіжна науково-творча конференція «Музичне мистецтво та наука на початку третього тисячоліття», Одеса, 24–25 листопада 2017 р.; Всеукраїнська молодіжна науково-творча конференція «Дні науки», 23–25 квітня 2018 р. Всеукраїнська молодіжна науково-творча конференція «Музичне мистецтво та наука на початку третього тисячоліття», Одеса, 6–8 грудня 2018 р.; Всеукраїнська молодіжна науково-творча конференція «Дні науки», 17–19 квітня 2019 р.

Публікації. За темою дисертації опубліковані 5 статей, з них 4 – у спеціалізованих наукових збірниках, затверджених Міністерством освіти і науки України, 1 – у періодичному науковому іноземному виданні (Австрія).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 2 розділів, що включають 8 підрозділів, і висновків, що містять узагальнення головних результатів дослідження. Обсяг основного тексту дисертації – 168 сторінок, список використаної літератури включає 199 позицій.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується вибір теми, проблеми і матеріалу дослідження, визначаються актуальність, об'єкт, предмет, мета і завдання, методологія й наукова новизна роботи, розкривається її практичне значення, надається інформація про апробацію, публікації, структуру та обсяг дисертації.

РОЗДІЛ 1 – «ВОКАЛЬНА ДЕКЛАМАЦІЯ ЯК ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ ФЕНОМЕН: ВІД ПОЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ ДО ОПЕРНОГО ІНТОНУВАННЯ» – включає 4 підрозділи, що послідовно розгортають поетологічний підхід до вивчення оперної вокальної декламації.

У **підрозділі 1.1. «Музично-словесна поетика оперного твору як синергійний феномен»** відзначається, що дослідження опери як складно-синтетичного тексту пов'язане з вивченням специфічної природи художньої форми опери, у зв'язку з нею – історичної поетики опери та шляхів її адекватного теоретичного категоріального відтворення, що дозволяє вбачати в оперній творчості окрему жанрову систему, яка успішно поєднує риси первинної та вторинної жанрових типологій. Центральним предметом вивчення при цьому стає музична сторона оперного змісту, музична оперна стилістика як особливий мовний феномен, у якому фокусуються всі специфічні властивості оперної поетики. Виділяючи основні мовні властивості опери, виявляючи їх текстологічні функції, необхідно враховувати історичну динаміку оперного змісту, у тому числі сюжетно-образний тезаурус оперної творчості. Тому в якості відправного пропонується підхід до історії опери як до *історії музичної драми*, у якій усі стилістичні засоби покликані служити естетико-психологічній значимості музики, а в силу цього міняють свої функції прийоми взаємодії слова та музичного інтонування в тексті оперного твору, тобто ті прийоми, які повинні сприяти виникненню *особливої оперної словесно-музичної поетики*.

При даному підході, залучаючи поглиблений аналіз тексту окремих оперних творів, вдається довести, що в процесі історичного розвитку й жанрово-стильової еволюції специфічні словесно-музичні мовленнєві оперні форми, що найчастіше позиціонуються як «пряма мова» оперних дійових осіб, набувають синергійного значення, тобто акумулюють інформаційно-енергійні «випромінення» різних семантичних планів опери. Поєднана з музично-тематичними характеристиками, дана умовна «пряма мова» концентрує інтонаційні складові музичної мови опери, тобто виступає визначальним чинником оперної музичної семіографії. Особливо активним є семантичний взаємообмін між вербальним та музично-звучним матеріалом, оскільки стилістика оперного співу спирається на те слово, яке народжується разом з музичною артикуляцією, в «оболонці» музичного інтонування. Тому виникає особливий феномен оперного слова, що має власні поетичні умови й показники, є *музично звучним словом*, здатним виражати приховану інтенцію ситуації, вчинку, логіки подій, *синергійного образу, що відповідає синтетичній природі оперної виразовості*.

У підрозділі 1.2. «**Природа та риторичні особливості оперного слова**» доводиться, що якщо в драматичній галузі вербальний та музичний плани розділені та підкоряються завданню періодичного чергування засобів виразовості, зберігаючи власні артикуляційні особливості, то оперний твір виробляє чинники нової музично-вербальної семантики, що впливає на природу як словесної вимови, так і музичного інтонування, дозволяє формуватися новому типу художнього висловлення, в основі якого специфічне *оперне слово*. І якщо синтетична природа камерно-вокального співу досить ретельно вивчалася музикознавцями, а роль слова в музично-драматичних творах визначалася за авторськими інтерпретаціями (як, наприклад, стосовно творчості композиторів романтичної доби), то проблема цілісного жанрового використання й перетворення словесного матеріалу в *матерії оперного твору* все ще чекає свого змістового визначення й розробки.

У цілому звучання оперної мови, у цілісності її музичних (вокальних та інструментальних) і літературних (як поетичних, так і прозаїчних) витоків виявляє феномен *оперної риторики*, який виходить за межі однієї мовної системи, набуває узагальнюючого сценічно-дієвого образно-симультанного характеру й значення. Маємо на увазі спільну дію усіх чинників художньої виразовості, що включені до тексту оперної вистави, але найбільше, звичайно, зміст та спосіб впливу *музичного мовлення*, що базується на словесно-поетизованих синтагмах та виробляє особливий *оперний тип інтонування*. Базовою рисою даного інтонування виступає піднесеність та укрупненість мовленнєвих зворотів, їх динамічне підсилення, як зовнішнього гучнісного, так і внутрішнього психологічного походження. Образи оперного твору, так саме, як і персоналії, пов'язані зі змістом твору, постають мовби «на котурнах», завжди нагадуючи про первісну спорідненість оперної творчості з жанровою формою античної трагедії. Від генезису оперної поезики йдуть і такі сутнісні її риси, як емоційне форсування образу та мови,

наділення навіть простих словесних фраз музичними розспівами, й навпаки, обов'язкова опора музичного звучання на рельєфний словесно-фонемний контур. *Декламаційна вимова* найбільше відповідає даним риторичним потребам оперного мовлення, маючи в основі власного походження первісну єдність словесного та музичного звучання й діяння.

У підрозділі 1.3. «**Взаємодія вербальних та музичних чинників оперного інтонування**» продовжує розроблятися думка про те, що саме в декламаційному типі музично-словесного інтонування зібрані головні показники (силові вектори) оперної риторики. Почнемо з того, що в явищі оперної декламації істотним є вплив суто музичних факторів оперної композиції, але найбільш безпосереднім є значення словесних синтагм, що залучені до тексту оперного твору. У декламаційних оперних побудовах особливо ясно позначається специфіка застосування усного слова в опері; також локалізуються й укрупнюються ті семантичні функції слова, що виникають з внутрішньо-жанрової взаємодії усної та письмової словесних форм, вказують на їх актуальні емотивні якості.

Письмове літературно-поетичне слово, озвучуючись в оперному мелосі, наділяється новою виразністю та дієвістю усного висловлення. З іншого боку, усні словесні фонемні, наділяючись музичною інтонацією, набувають узагальненості та абстрагованості іносказання, стають музично-поетичною метафорою. Діалектика усної і письмової форм слова розкривається в музичному тексті опери в новому художньому значенні, стає опорним моментом, «несучою конструкцією» оперної семантики. Даний процес музичної актуалізації письмового поетичного слова і поетизації усного прозаїчного слова в оперному мелосі є основою *декламаційних форм*, що дійсно постають найбільш дієвими з боку взаємодії словесних і музичних лексем. Зі словесно-мовних жанрів (як усних, повсякденних, так і письмових, літературно «оброблених»), здатних вплинути на розвиток оперних декламаційних лексикодів, виділяються духовна словесність та епідейктична, тобто хвалебно піднесена та морально-оцінна, національна ораторика.

Затверджувана декламаційно-риторичним шляхом оперна семантика сприяє оперному внутрішньому портретуванню людини з нових естетико-психологічних позицій, як вільного «володаря долі». Таким чином, декламаційний тип викладу музичного матеріалу, поєднуючись з «прямим» вокальним мовленням, утворює найбільш вагомі «силові лінії» в семантичному полі оперного тексту.

У підрозділі 1.4. «**Музично-інтонаційні параметри оперної декламації: типологічний аспект**» значущість вокально-декламаційних форм підтверджується з боку історичного огляду музично-словесних жанрів, що у своєму становленні виходять з первинної синкретичної єдності лого- і звукоформ, поступово розділяючись на різні художні структури, котрі набувають якостей «літературності» і «музикальності». Проте названі форми зберігають тяжіння до взаємодії, тому що літературне слово потребує насичення музичною сугестією, а музичне звучання прагне логічно-поняттєвої визначеності та конкретизації. Вивчаючи звернення

композиторів-романтиків до музично-поетичних логоформ, можна зазначити, що головним чинником виступає намір проникнути до інтимної сутності свідомості, що завжди залишається трансцендентальним феноменом для людського пізнання. Мова музики, яка спрямована до її відображення, також постає зашифрованою, такою, що уникає звичної предметно-поняттєвої визначеності. Для того, щоб зробити її зрозумілою, необхідне додаткове тлумачення – зазвичай у словесній формі, у якій переважає раціональна сторона логічних побудов, котра є загальноприйнятою. При цьому словесне визначення спроможне набувати певної лапідарності та абстрагованості, виступати додатковою метафорою музичного змісту. Від поетичного слова до музично вираженого смислу та від нього до словесної форми, але вже іншого типу й призначення: такою є формула історичної естафети від камерного співу до оперного, що передбачає і зворотний зв'язок.

Вокальна музика в різних варіантах її внутрішніх жанрових можливостей ставала необхідною основою творчого методу композитора (зокрема оперного) тому, що припускала деталізовану аналітичну роботу зі словом, вслухання до поетичної інтонації, сприяла розвитку прийомів типології людських характерів з психологічним зануренням до них, до чого особливо була скерована романтична опера. Інший напрям взаємодії музичних та словесних логоформ передбачає превалювання уваги до узагальненого образу та вслухання в музичну ідею, що передбачає укрупнення словесного значення та підсилення умовно-риторичного значення висловлення. Дані дві тенденції у стилістичному оперному вимірі можуть позиціонуватися як речитативна та мелодійна, з обов'язковим залученням декламаційного типу інтонування до обох. В російській музиці ХІХ століття обидва два даних шляхи реалізуються в надрах «пушкінської теми», що і у вузькому композиційному, і в широкому естетико-ідеографічному аспектах виявилася основою російської композиторської творчості дев'ятнадцятого сторіччя. Обидві тенденції взаємодії словесних і музичних логоформ – і убік вербального усного начала та деталізованого поетичного слова, і убік музично-поетичного узагальнення та високого риторичного стилю – були апробовані творчістю О. Даргомижського, М. Мусоргського, П. Чайковського. Російські композитори, зокрема, П. Чайковський, відзначали надзвичайну *музикальність* пушкінського слова, його здатність «проникати вглиб душі», незалежно від того, що Пушкін викладає у формі вірша. Це вказує на особливу музичну смислову глибину та естетичну широту та «доброзичливість» пушкінського поетичного слова. Але не менш «музично насиченою» є пушкінська проза, яку відрізняє чітке й послідовне композиційне проведення основних образів, ясне розуміння смислової мети й відновлення моральної гармонії, турбота про досягнення катартичного результату за допомогою словесної форми.

У Висновках до Розділу 1 відзначається, що семантичний діалог оперних словесних та музичних логоформ, що відбивається у змісті опери, веде до формування специфічних різновидів оперного слова та способів його інтонування. Музика і слово репрезентують два головних напрями мовного

вираження людської свідомості, які насамперед пояснюють загальні семантичні передумови оперного розуміння та інтерпретації соціальної й художньої дійсності.

Входячи до системи оперної виразовості, слово повинне відповідати образному завданню відновлювати та репрезентувати внутрішній світ людини, її переживання, відгукуватися на показану на сцені подію психологічно цілісно, включатися до неї з певним емоційно-психологічним резонансом, котрий забезпечує сугестивні ефекти оперної дії.

Досвід усних словесних логоформ відбивається в прозаїчних способах висловлення та в процесі «прозаїзації» літературної мови, літературних образів, який протікає в руслі романної творчості, стає показовим для духу вивільнення та особистісної акцентуації, притаманного літературі романтичного періоду та, певною мірою, й двадцятого сторіччя. Умвне фіксоване усвідомлено-риторичне слово покликане передавати відмінності поетичної мови, поетичного ладу почуттів з його відмінністю від буденно-прозаїчного; воно піднімає, узагальнює та образно зближає творчі тенденції людської свідомості. Для оперної творчості та процесу оперного інтонування, включаючи вокальну декламацію, однаково важливі обидва напрями семантизації словесних форм, а найбільш важливою постає їх взаємодія та функціонально-образне об'єднання з музичними в певних історично-стильових різновидах, зокрема в романтичних взірцях оперної поезики.

У РОЗДІЛІ 2 – «СТИЛЬОВІ РІЗНОВИДИ ОПЕРНОЇ ДЕКЛАМАЦІЇ» – в 4 підрозділах здійснюються історіографічна та текстологічна оцінки еволюції форм та засобів оперної вокальної декламації.

У підрозділі 2.1. «Історичні джерела та напрями розвитку музичних форм оперної декламації» зазначається, що творці флорентійської камерати прагнули вивчати античне поетичне мистецтво заради відтворення синтезу поетичного та вокального інтонування, що неминуче набувало декламаційного характеру. Стилістична естафета відродження музично-поетичної риторики в принципово нових театральних формах транслювалася до кантатно-ораторіальних та мадригальних жанрів, але локалізувалася найбільше в музично-драматичній, оперній сфері, вже за межами італійської школи, зокрема у стилістичному змісті опери «Дідона і Еней» Г. Перселла та у музичній декламації й декламаційно-речитативній розробці оперного мелосу Ж.Б. Люллі, надалі – в оперному мелосі Х. В. Глюка, який здійснює реформу на естетичному ґрунті французької культури у складному діалозі із традицією італійської опери *seria*; остання вже в першій половині XVIII століття входить до стану *жанрової кризи*, що, втім, не заважає їй зберігати своє значення як носительки *стильових еталонів оперного співу*. Культура *bel canto*, тісно пов'язана з музично-словесним відбиттям психологічних модуляцій і типових почуттєвих станів людини, у своєму стилістичному змісті фіксує вокально-декламаційні звороти як необхідні засоби підсилення художньої експресії оперного висловлення.

В операх західноєвропейських композиторів (з середини дев'ятнадцятого сторіччя) вокально-декламаційні комплекси підсилюють інтонаційні контрасти всередині оперної мелодійної мови, водночас виявляють тенденцію семантичного протистояння аріозній кантилені, також виробляють власні семантичні градації, тобто ускладнюються й диференціюються.

У підрозділі **2.2. «Еволюція музично-декламаційних засад романтичної опери: від Дж. Верді до С. Барбера»** розглядається залежність розвитку вокальної декламації від семантичного ускладнення, смислової поліфонізації змісту оперного твору, зокрема внаслідок нарощування трагедійних ракурсів музично-театральної концепції. Як знак найвищої психологічної напруги та передбачуваної катастрофічної ситуації, вокальна декламація майже повністю звільнюється від словесної залежності, перероджується в суто музичний феномен – в емотивно-семантичному плані та емоціологічному тлумаченні, приклади чого надає творчість Дж. Верді та Дж. Пуччіні, веристів, тобто схильна до афектів й пасіонарності італійська школа. Але і в випадках літературно-філософських рефлексій декламаційному інтонуванню надається значення особливого музично-кульмінаційного засобу, що зумовлює інтонаційну драматургію опер Ш. Гуно.

Зауважується, що Гуно стилістично оновив французьку оперу та здійснив справжнє мелодійне новаторство завдяки запровадженню до музичних характеристики провідних героїв інтонацій речитативно-декламаційного типу, що допомагає розкривати різноманіття душевного стану персонажів, причому декламаційного складу мелодійні звороти звучать не лише в вокальних партіях, а й в оркестрі. В опері «Фауст» надання декламаційності партії Маргарити виконує суттєву драматургічну функцію контрасту між різними психологічними характеристиками. В опері «Ромео і Джульєтта» особлива група тем призначена виражати стан почуттів головних героїв, має зростаючу експресію, виражену через широкі інтервальні ходи у вокальних партіях, окличні інтонації, контрасти гучнісної динаміки, а також широке мелодійне голосоведення в оркестрі, орнаментально-підголоскове збагачення форм руху в оркестровій партії; таким чином, тематичний матеріал інкрустується декламаційними зворотами.

Підрозділ 2.3. «Естетичні і композиційні передумови декламаційно-мелодійної й декламаційно-речитативної стилістичних сфер опери С. Барбера “Ванесса”», присвячений оперному твору С. Барбера, дозволяє відзначати, що творчість композитора недостатньо презентована в роботах сучасних музикознавців, як українських, так і китайських. Підкреслюється, що серед робіт американських авторів, присвячених аналізу творчості С. Барбера, головним джерелом інформації є монографія Барбари Хейман «Сэмюэл Барбер: композитор та його музика», у якій докладно прослідковується життєвий і творчий шлях композитора, а також представлені різні матеріали інтерв'ю з композитором, листи, спогади сучасників; проте аналітичний аспект у вивченні музичної спадщини є

недостатнім. Відзначається, що вершиною творчості композитора є опера «Ванесса», за написання якої була присуджена Пулітцерівська премія, але цей твір все ще недостатньо відомий у вокально-виконавському колі, хоча відноситься до найбільш досконалих взірців музично-театрального експресіоністського стилю. Вже за умовами створення лібрето¹ ця опера виявилась знаковою для процесу еволюції жанру як своєрідного змагання великої та малої оперних форм, поетичного та прозаїчного словесних текстів, вокального та оркестрового музично-тематичного змісту.

Зауважується, що досить складним завданням є визначення жанрового типу опери Барбера, що коренями йде до ліричної опери XIX століття, є прикладом психологічної драми з мотивами самотності та нещасної любові; спочатку ця опера-мелодрама складалася з чотирьох актів, але пізніше (в 1964 році) була скорочена до трьох. За типом сюжету, кількістю персонажів «Ванесса» відповідає жанру камерної психологічної опери, однак у той же час вона вирішена в стилі масштабної симфонізованої композиції². Неоднозначність у визначенні жанрових особливостей «Ванесси» виникає також через її масштабність. Опера складається з трьох дій і чотирьох картин (дві картини в першій дії, дві картини в третій дії), водночас використовується наскрізний тип розвитку, за яким кожна частина має свою індивідуальну інтонаційну сферу, у межах якої будуються вокальні монологи й діалоги. Для опери характерний переважно активний темпоритм, яскраві контрасти, часта зміна розміру, темпу, використання політональності; між консонансами й дисонансами відсутні функціональні протиріччя. Композитор використовує традиційні риторичні прийоми (*passus duriusculus*, *catabasis*, інтонації *lamento* і ін.), а в музично-тематичному матеріалі відчутний вплив Р. Вагнера (з його лейтмотивною системою), Дж. Верді, Дж. Пуччіні. У цілому, вокально-виконавський стиль «Ванесси» відповідає типу камерної декламаційної опери, де особлива роль приділяється мелодраматичному началу. Незважаючи на задані спочатку тембральні відмінності партій Ванесси і Еріки (сопрано і меццо-сопрано), у конкретному музичному втіленні ця різниця «згладжується», тим самим композитор «знімає» відособленість цих героїнь, зв'язує їх одну з одною. Водночас сфери Ванесси і Еріки чітко розмежовані за допомогою різних видів вокальної декламації – мелодійного та речитативного. Речитативні й мелодійні вокально-декламаційні звороти утворюють головний інтонаційний план та формуються на основі оркестрових тем, виявляючи обмін тематичним матеріалом між вокальним і оркестровим планами опери як основний музично-драматургічний прийом. Лейттеми Еріки, починаючи з другої

¹ С. Барбер запросив у співавтори для складання лібрето свого друга – композитора К. Менотті, який мав літературний дар і писав тексти до власних опер. В основу сюжету лягла книга відомої датської письменниці Карен Бликсен «Сім готичних оповідань», видана нею в 1934 році під псевдонімом Ісаак Дінесен.

² Так, композитор використовує традиційний четверний склад оркестру (флейта пікколо, 2 флейти, 2 гобоя, 2 кларнета, бас-кларнет, 2 фагота, 4 валторни, 3 труби, 3 тромбона, туба, литаври, перкусії, арфа й струнна група).

картини першої дії, переосмислюються у лейттеми Ванесси і до третьої дії остаточно закріплюються в її сфері. Таким чином, лейтмотиви є не портретними характеристиками, а *відбиттям різних сторін сумісної для цих героїнь психологічної дійсності*; своєрідна «естафета» між образами, діалог між двома жіночими персонажами, які весь час міняються місцями, втілюється шляхом *музично-тематичного обміну*.

Наголошується, що саме диференційований на речитативний і мелодійний види декламаційний тип викладу є показовим для опери «Ванесса» С. Барбера. Композитор створив авторський різновид декламаційного інтонування, який сполучає в собі (або синтезує) дві основні естетичні (і семантичні) якості – наративність та експресивність. В опері практично відсутня звична диференціація на арію та речитатив, статику та динаміку, зовнішній розвиток дії та вираз переживання героїв. Тому музична декламація стає гранично семантизованою, насиченою психологічними особистісно-смысловими градаціями, що провіщає мову камерної опери кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Підрозділ 2.4. «Вокальна декламація як семантичний посередник між камерно-вокальною та оперною жанровими формами» дозволяє обговорювати психологічний синтез композиторського та поетичного задумів в камерно-вокальній музиці та в жанровій формі камерної опери, як феномен семантичного моделювання не змісту окремого словесного тексту, а цілісних творчих ідей, сукупного образу Автора. В низці камерно-вокальних циклів (Д. Шостаковича, С. Прокоф'єва, І. Стравінського), також в оперній творчості В. Губаренка («Листа кохання» і «Монологи Джульєтти») декламаційні прийоми переростають у монологічні, тобто насичуються новим особистісним змістом; це стає сталою рисою камернізації форми в творчості сучасних композиторів.

Композитор успадковує ідею міфологічної Долі, непохитності її дії, але зосереджується на стані свідомості героїні, відображуючи його у музично-тематичному змісті опери. Емоційна експресія трагедії досягається в основному музичними засобами, завдяки наявності в кожній опері полярних комплексів любові (ніжності, мрії) і смерті (загибелі, фатуму), при цьому в обох творах намічена музичними засобами і можливість катартичного вирішення – як ідеал, недосяжний у реальному людському бутті.

Впродовж опери вокальна партія гнучко іде за словесною інтонацією, відрізняється «дрібним» проробленням та виразною артикуляцією; звідси й зростаюче значення декламації у вокальному мелосі. Оркестрова та вокальна партії доповнюють одна одну, чергуючись, демонструють нероздільну єдність двох музично-виконавських сфер опери. Від виконавців оперних партій вимагається вміння переходити зі співу на напівспів-напівговір (до речі, одна зі специфічних рис грецької трагедії), особлива манера сценічної поведінки з урахуванням умовного характеру втілюваних образів, розуміння їх трагедійного підтексту, вміння поєднувати природність сценічної поведінки з *символічною піднесеністю музично-поетичної мови*. Цілісність музичної презентації характерів героїнь залежить від ступеня проникнення

до психологічного підтексту оперної дії, ототожнення з особистісним «Я» кожного з героїв (героїнь), також від уміння представляти «великий план» образу та витримувати його напруження впродовж всієї оперної композиції, відтак від вміння *укрупнювати семантичний контур музичної стилістики*.

Висновки до Розділу 2 засвідчують взаємозалежність розвитку жанрової форми європейської опери та її музично-словесного матеріалу, як основи оперного мовлення з його інтонаційним змістом. У цьому процесі драматургічним інтегратором все частіше виступають декламаційні форми, як у вокальному, так і у оркестровому вираженні, але завжди з явною перевагою музичної семантики над вербальною. Так, аналіз опери С. Барбера дозволяє визначати її як психодраму, що поєднує у собі елементи психологізованої камерної опери та великої оперної форми. Речитативні та мелодійні декламаційні побудови в опері варіюються та утворюють наскрізний інтонаційний план з іманентними засобами поліфонізації та мотивного обміну. Так, важливу роль у тематизмі опери відіграє квартовий комплекс та секвенційний розвиток; первісне розмежування музичних сфер Ванесси і Еріки здійснюється за допомогою протиставлення діатоніки (як показника врівноваженого емоційного стану, стабільності, умиротворення) і хроматики (як втілення драматизму, нервозності, напруженого емоційного стану). На даних семантичних підставах формується особливий авторський декламаційний оперний стиль, що визначає нові жанрові якості оперної композиції. Таким чином, вокальна декламація може поставати авторським семантичним феноменом, підійматися до рівня стильового композиторського мислення.

У ВИСНОВКАХ зазначається, що проведене дослідження дозволило прийти до низки узагальнень та заключних резюме. Відповідно до *мети і завдань*, позначених у вступі до дисертації, їх можна викласти наступним чином.

Вокальна декламація є історичним феноменом, у виникненні й розвитку якого головну роль зіграли жанрові фактори музичної творчості, як вторинного мистецького, так і первинного, симультанно-прикладного походження. Її загальна природа обумовлена завжди притаманною людині потребою висловитися, причому виражаючи глибинні інтенції своєї свідомості та найбільш важливі почуттєві стани, відображаючи найбільш значущі, кульмінаційні моменти взаємин з оточуючим світом. Буквально втілюючи голос людини, вокальна декламація здатна ставати і своєрідним голосом емоційної свідомості, з її канонічними почуттєвими моделями та афективними спонтанними проявами. Поєднуючись зі словесними знаковими засобами, вона сприяє формуванню окремої музично-словесної поетики, предметна спеціалізація якої зумовлена виокремленням постаті-образу людини як усвідомлюючої та переживаючої істоти, що прагне саморефлексії та самовдосконалення. Тому найбільш повно та широко вокальна декламація здійснюється в оперній жанровій формі, надаючи останній особистісних смислових прямувань, психологічної дієвості та вокально-інтонаційної, звідси – музично-тематичної, експресії.

Підхід до вокальної декламації як художньо-естетичного феномена та типу оперного інтонування дозволяє визначати, що її семантичні пролегомени зумовлюють домінування при її вивченні, поруч з історіографічним підходом, поетологічного та текстологічного методів, з їх взаємодією та естетичним збагаченням, адже на всіх етапах дослідження вокальної декламації вирішальною виступає її цілісна смислова природа. Як окремий семантичний жанровий феномен, вокальна декламація, по-перше, завжди має виконавську, тобто усно-мовленнєву, форму, по-друге, має високий рівень синергійного виразу й впливу, адже виражає інтенціональні властивості людської свідомості та прагне нової мовної єдності музичного та словесного начал.

Вивчення музично-словесної поетики оперного твору як синергійного феномена, у зв'язку з нею – риторичних особливостей оперного слова виявляє дві провідні тенденції образно-мовленнєвого оформлення емоційно-почуттєвої свідомості в оперному висловленні – узагальнення та деталізацію, рухи вгору та вглиб, до динамічної та до інтимно-психологічної кульмінації, з певним переважанням першої, як більш відповідної до відтворення типового образу людини в оперному творі; саме в оперній вокальній декламації найбільш виразно виявляються специфічні ознаки та якості оперного інтонування, що створює власне коло риторичних засобів та емоціологічних показників.

Тому його характеристика потребує поглибленого розгляду взаємодії вербальних та музичних чинників оперного інтонування, з виокремленням музично-інтонаційних параметрів оперної декламації. Даний розгляд підтверджує подвійність тенденцій залучення слова до оперного тексту, як розмежування способів музичної актуалізації письмового поетичного слова і поетизації усного прозаїчного слова в вокальному мелосі, водночас їх тісну взаємодію в оперній формі; це дозволяє в останній знаходити проєкції не лише музичних первинних жанрів, а й різних типів літературної організації слова, включаючи форми повсякденної ділової комунікативної словесності, таким чином, вироблення спільних музично-словесних оперних лексикодів.

Визначення історичних джерел та напрямів розвитку оперної декламації спрямовує до знайдення індивідуально-стильових та композиційно-стилістичних різновидів вокальної декламації в оперній творчості романтичної доби, що свідчать про роль декламації як семантичного посередника між традиційною композицією опери та її камернізованими структурами, тобто між великою та малою формами опери, також про виокремлення декламаційно-мелодійного та декламаційно-речитативного напрямів розвитку оперного висловлення.

Значення цих підвидів оперної вокальної декламації розкривається у дослідженні мовленнєвих засад романтичної опери на її шляху від Дж. Верді до С. Барбера; зокрема при визначенні провідних стилістичних сфер опери С. Барбера «Ванесса». У цілому, підтвердження висунутої щодо семантичного феномена оперного мовлення теоретичної гіпотези досягається аналітично-текстологічним шляхом як шляхом стильового і композиційно-

стилістичного аналізу оперних творів тих композиторів, для яких вибір музично-словесного матеріалу та прийомів його залучення до структурної логіки й тематичної організації оперного тексту є фундаментом оперної поетики.

Щодо оперного твору С. Барбера, як історичного значущого та жанрово переломного тлумачення стильових і стилістичних засад оперного тексту, визначається, що вокальна декламація набуває у «Ванессі» семантично типологізуючих функцій, сприяє драматургічній взаємодії окремих персонажів, якнайглибше виражає узагальнюючу авторську ідею, водночас дозволяє деталізувати психологічні відносини між оперними дійовими особами, тобто стає провідним стилетворчим фактором. Це дозволяє виявляти в оперному декламаційному стилі головне авторське жанрове новаторство С. Барбера, а також розкривати складну образну гру персонажів, психологічну глибину оперних актантних характеристик як обумовлену способами вокально-декламаційного інтонування.

Підсилення комунікативно-сміслових та композиційно-драматургічних функцій декламаційного висловлення обумовлюється тим, що внутрішній змістовий план оперної дії реалізується за допомогою зовнішнього вчинкового, завдяки практично безперервним діалогам (де міняються тільки його учасники) – «з'ясуванням відносин», що розкривають сутність характерів головних героїв, динаміку їх перетворення. Експресивність інтонування найбільше обумовлює мелодійне начало декламаційного викладу, інформативність-нарративність – стисло-речитативний характер музичного висловлення; не випадково виразно мелодизована декламація притаманна партії Ванесси, зумовлюючись гіпертрофованою експресивною природою даного персонажа, а речитативна нарація стає показовою для другорядних героїв, іноді зовсім виключає мелодійне інтонування, переходячи безпосередньо у вербальну мову (наприклад, у партії Доктора – в сцені оголошення заручин з другої дії; в діалозі Еріки і Баронеси з другої картини першої дії).

Доведення значення *вокальної декламації як семантичного посередника між камерно-вокальною та оперною жанровими формами* здійснюється шляхом компаративного текстологічного підходу, дозволяє узагальнювати естетичний та композиційно-інтонаційний досвід європейських композиторів від романтичної доби до сучасності. Виявлені семантичні функції декламаційного музично-словесного мовлення свідчать про поступове і дуже симптоматичне для жанрової форми опери в її історичних витоках та проєкціях зростання трагедійних чинників словесного та музичного змісту. Воно поєднується з намаганням створити єдину музично-словесну оперну мову, здатну долати національні та культурно-історичні межі, виступати голосом сукупного людства, уособленого в оперній дійовій особі, тобто способами оперної декламації висловити головні екзистенціальні питання людського буття.

Основні положення дослідження викладені у публікаціях

у спеціалізованих фахових виданнях України:

1. Го Цяньпін. Естетические и композиционные основания декламационно-мелодического речитативного стиля оперы С. Барбера «Ванесса». *Музичне мистецтво і культура: Науковий вісник Одеської національної музичної академії ім. А.В. Нежданово*. Одеса: Астропринт, 2017. Вип. 25. С. 360–372.
2. Го Цяньпін. Взаємодія словесних жанрових форм в музичному тексті опери (на прикладі творчості М. Мусоргського). *Музичне мистецтво і культура: Науковий вісник Одеської національної музичної академії ім. А.В. Нежданово*. Одеса: Астропринт, 2017. Вип. 26. С. 63–74.
3. Го Цяньпін. Природа та риторичні особливості оперного слова. *Музичне мистецтво і культура: Науковий вісник Одеської національної музичної академії ім. А.В. Нежданово*. Одеса: Астропринт, 2018. Вип. 27. Кн. 1. С. 205–214.
4. Го Цяньпін. Вербальні та музичні чинники оперного інтонування: образна єдність. *Музичне мистецтво і культура: Науковий вісник Одеської національної музичної академії ім. А.В. Нежданово*. Одеса: Астропринт, 2017. Вип. 27. Кн. 2. С. 65–75.

у іноземному науковому періодичному виданні:

5. Го Цяньпін. Музыкально-текстологические факторы современного опероведения. *The European Journal of Arts. Scientific journal*. Vienna, 2019. №1–2. S. 15–22.

АНОТАЦІЇ:

Го Цяньпін. Вокальна декламація як музично-семантичний феномен в європейській оперній творчості XIX – XX століття. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – музичне мистецтво. – Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової, Міністерство культури України, Одеса, 2019.

Дисертація присвячена визначенню своєрідності жанрової природи оперної вокальної декламації та її музично-поетичних властивостей. На основі поєднання історіографічного та жанрово-стильового підходів з додаванням текстологічного методу та деяких положень поетології розроблюється підхід до вивчення вокальної декламації як художньо-естетичного феномена та типу оперного інтонування.

Пропонується характеристика музично-словесної поетики оперного твору як синергійного феномена, що наголошує риторичні особливості оперного слова, актуалізує взаємодію вербальних та музичних чинників оперного інтонування.

Вивчення історичних витоків та напрямів розвитку оперної декламації, їх стильових різновидів у романтичну добу сприяє виокремленню музично-інтонаційних параметрів оперної декламації та їх диференціації за естетично-смысловими й композиційно-стилістичними ознаками.

Розкриваються тенденції розвитку музично-декламаційних засад романтичної опери в їх прямуванні від Дж. Верді до С. Барбера; визначаються естетичні і композиційні передумови декламаційно-мелодійної та декламаційно-речитативної стилістичних сфер опери С. Барбера «Ванесса». Розкриття значення вокальної декламації як семантичного посередника між камерно-вокальною та оперною жанровими формами здійснюється шляхом компаративного текстологічного підходу, дозволяє узагальнювати естетичний та композиційно-інтонаційний досвід європейських композиторів від романтичної доби до сучасності, типологізувати композиційні і стильові чинники оперної вокальної декламації як семантичного феномена.

Ключові слова: вокальна декламація, оперне мовлення, декламаційне інтонування, оперна поетологія, музично-словесна поетика, оперний текст, оперна семантика, музично-інтонаційні параметри оперної декламації.

Го Цяньпин. Вокальная декламация как музыкально-семантический феномен в европейском оперном творчестве XIX – XX века. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.03 – музыкальное искусство. – Одесская национальная музыкальная академия имени А.В. Неждановой, Министерство культуры Украины, Одесса, 2019.

Диссертация посвящена определению своеобразия жанровой природы оперной вокальной декламации и ее музыкально-поэтических свойств. На основе соединения историографического и жанрово-стилевого подходов с актуализацией текстологического метода и некоторых положений поэтологии разрабатывается подход к изучению вокальной декламации как художественно-эстетического феномена и типа оперного интонирования. Предлагается характеристика музыкально-словесной поэтики оперного произведения как синергического феномена, отмечаются риторические особенности оперного слова, освещается взаимодействие вербальных и музыкальных факторов оперного интонирования.

Изучение исторических истоков и направлений развития оперной декламации, их стиливых разновидностей в романтическую эпоху способствует выделению музыкально-интонационных параметров оперной декламации и их дифференциации по эстетически смысловым и композиционно-стилистическим признакам. Раскрываются тенденции развития музыкально-декламационных принципов романтической оперы в их движении от Дж. Верди к С. Барберу; определяются эстетические и композиционные предпосылки декламационно-мелодической и декламационно-речитативной стилистических сфер оперы С. Барбера «Ванесса».

Раскрытие значения вокальной декламации как семантического посредника между камерно-вокальной и оперной жанровыми формами осуществляется путем сравнительного текстологического подхода, позволяет обобщать эстетический и композиционно-интонационный опыт европейских композиторов от романтической эпохи до современности, типологизировать композиционные и стиливые факторы оперной вокальной декламации как семантического феномена.

Хронологические рамки исследования определяются историческим развитием европейского оперного искусства жанра от середины XIX до XX века как периодом достижения оперной декламацией стилистического завершения и постоянства композиционных форм, поэтому семантической завершенности.

Подход к вокальной декламации как художественно-эстетическому феномену и типу оперного интонирования позволяет утверждать, что ее семантические пролегомены обуславливают доминирование при ее изучении, наряду с историографическим подходом, поэтологического и текстологического методов, с их взаимодействием и эстетическим обогащением, ведь на всех этапах исследования вокальной декламации решающей выступает ее целостная смысловая природа. Как отдельный семантический жанровый феномен, вокальная декламация, во-первых, всегда выражается в исполнительской, то есть устно-речевой, форме, во-вторых, поднимается на высокий уровень синергического выражения и воздействия, поскольку выражает интенциональные свойства человеческого сознания и стремится к новому языковому единству музыкального и словесного начал.

Ключевые слова: вокальная декламация, оперная речь, декламационное интонирование, оперная поэтология, музыкально-словесная поэтика, оперный текст, оперная семантика, музыкально-интонационные параметры оперной декламации.

Guo Qianping. Vocal declamation as a musical-semantic phenomenon in European opera of the XIX-XX centuries. – *The Manuscript*.

The thesis for the degree of PhD of arts by specialty 17.00.03. – Music Art. – The Odessa National A. V. Nezhdanova Academy of Music, the Ministry of Culture of Ukraine, Odessa, 2019.

The dissertation is devoted to determining the peculiarity of the genre nature of operatic vocal declamation and its musical and poetic properties. An approach to the study of vocal declamation as an artistic-aesthetic phenomenon and type of operatic intonation is developed, based on the combination of historiographic and genre-style approaches with the addition of the textual method and some provisions of poetry.

The characteristic of the musical-verbal poetics of opera is proposed as a synergistic phenomenon, which emphasizes the rhetorical features of the opera word, actualizes the interaction of verbal and musical factors of opera intonation.

Studying the historical origins and directions of the development of opera declamation, their stylistic varieties in the romantic era, helps to distinguish the musical-intonational parameters of opera declamation and their differentiation according to aesthetically-semantic and compositional-stylistic features.

The tendencies of development of musical and declamation foundations of romantic opera in their direction from J. Verdi to S. Barber are revealed; the aesthetic and compositional prerequisites of the declamatory-melody and declamation-recitative stylistic sphere of S. Barber's opera *Vanessa* are determined. Disclosure of the value of vocal declamation as a semantic mediator between chamber-vocal and opera genre forms is carried out by means of a comparative textual approach, allows to generalize the aesthetic and compositional-intonational experience of European composers from the romantic era to the present, typologize compositional and stylish and stylistic factors of operatic vocal declamation as a semantic phenomenon.

Keywords: vocal declamation, operatic language, declamatory intonation, operatic poetry, musical-verbal poetics, opera text, operatic semantics, musical-intonational parameters of opera declamation.

Підписано до друку 15.10.2019 р.
Обсяг 0.9 авт.арк. Формат 60x90/16
Тираж 120 прим. Папір друкарський. Різографія.
Надруковано з готового оригінал-макету.
Інформаційно-видавничий центр ПДПУ ім.К.Д.Ушинського
65091, м.Одеса, вул.Старопортофранківська, 26
тел. (048) 732-18-84